

• door Karel Remmelink

Ruben, het GEHEIM van leven en dood

Algemeen

Daar ligt een stervende vader, een man moe van zorg, een man van veel opgekropt leed en verzwegen schande, een man die verwond is door eigen zonden, een man die in de schande van zijn kinderen in veel opzichten de onbetaalde rekening van zijn eigen leven gepresenteerd kreeg.

Maar een stervende kan dingen zeggen die in heel zijn leven niet over zijn lippen konden komen. De dood is een biechtstoel en lichamelijke zwakheid wordt geestelijke kracht. Twaalf zonen staan rond het sterfbed van vader. Twaalf werelden van gebroken idealen, van smarten, maar ook van wonderen van Gods onbegrijpelijke trouw. Israël boog zich neer en aanbad, steunend op de greep van zijn stok (Hb 11:21). Die stok of staf heeft veel meegemaakt, hij is het symbool van zijn levensweg. Nu is er de laatste dienst. Jakob is nu Israël, de vorst Gods. Hier zegent en spreekt de nieuwe mens, die zich door God laat gebruiken. Hij geeft Gods wegen aan met betrekking tot de twaalf stammen. God spreekt door hem. Hij opent perspectief in verlossing die van Hem komt.

Ruben van Lea

'Lea werd zwanger en bracht een zoon ter wereld, die ze Ruben noemde, 'want,' zei ze, 'de HEER heeft gezien wat ik te verduren heb. Nu zal mijn man van mij houden' Gn 29:32.

Ruben is de man met de oudste papieren, maar hij is ook de zoon van Lea. De vrouw die een ellendig leven leed, maar nu hoop had dat haar man haar zou liefhebben. Ruben was de zoete droom van Lea, maar die zou spoedig rauwe werkelijkheid worden; haar verwachting wordt beschaamd en haar huwelijksprobleem wordt niet opgelost. Welke gedachten heeft ze al niet gehad. Jakob stond dik in de schuld bij haar, maar zij was de eerste en wettige echtgenote. Toch genoot zij niet alleen als moeder van het kind, maar ook als mededingster van

haar zuster. Het kind moest Jakob aan haar binden, maar dat kan het huwelijk niet redden. Niet de kinderen moeten liefde

wekken, maar de liefde moet kinderen verwekken.

Ruben van Jakob

‘Ruben, mijn oudste zoon ben jij, de eerste vrucht van mijn manlijke kracht, in fierheid en macht de voornaamste. Onstuimig ben jij als het water – nee, jij zult niet de voornaamste zijn, want jij hebt je vaders bed beslapen, je vaders legerstee ontwijd. Hij heeft mijn bed beslapen!’ Gn 49:3, 4.

Maar ook Jakob zou om Ruben leed dragen. ‘Mijn sterkte, de eersteling van mijn kracht, de voornaamste in hoogheid’, het doet vermoeden dat Jakob evenzeer hoge verwachtingen van hem had. Dan komt echter de kentering, ‘Gij die opbruist als water’. We kennen allemaal de geweldige kracht van golven die alles overspoelen en vernietigen. Het kent de eigen grenzen niet. Ruben was naar de natuur misschien voortreffelijk, maar naar de geest totaal niet. Jakob wordt bitter, Ruben slaat de ogen neer, Hoe gevaarlijk is het voor een stervende vader te staan, die dingen kan gaan zeggen die hij altijd verzwegen heeft, maar die nooit tot rust zijn gekomen in het diepste van zijn hart. In de beschrijving maakt het aanvanke-lijke ‘gij’ plaats voor het ‘hij’. De omstanders mogen het horen hoe de stervende vader over hem denkt. Hij heeft de eer van zijn stiefmoeder en van zijn vader geschonden. Ruben verstond zijn plaats, zijn positie en zijn voorrechten niet. Als we dat wat God ons laat zien, niet begrijpen, dan missen we het doel van ons leven. De positie van eerstgebo-
rene betekende niet dat hij zich meer mocht permitteren en zo heeft hij het toch opgevat. Hij ging zelfs zover dat hij met de bijvrouw van zijn vader naar bed gaat, terwijl die waarschijnlijk rouwde om het verlies van zijn geliefde vrouw. En het was juist haar slavin. Het geheim van ons leven ligt in onze roeping, in de liefde die in elk van onze talenten oplicht. Het ligt in het offer dat we

brenghen, in de zelfverloochening. ‘Wie zijn leven zal willen behouden zal het verliezen’.

Onder zijn broers

‘Toen Ruben dat hoorde, wilde hij proberen Jozef te redden. ‘Nee, laten we hem niet om het leven brengen,’ zei hij. ‘Er mag geen bloed vloeien! Gooi hem in die put hier, in deze verlaten streek, maar breng hem niet om’ Gn 37:21-22. Zo wilde hij Jozef uit hun handen redden en hem ongedeerd naar zijn vader terug laten gaan. Vers 29-30 Toen Ruben weer bij de put kwam en ontdekte dat Jozef er niet meer in zat, scheurde hij zijn kleren. Hij ging naar zijn broers terug. ‘De jongen is weg!’ riep hij. ‘Wat nu, wat moet ik nu. Hfdst. 42:37 Ruben zei tegen zijn vader: ‘U mag allebei mijn zonen doden als ik hem niet bij u terugbreng. Vertrouw hem aan mij toe, ik breng hem bij u terug. Wanneer Jozef door zijn broers dreigt te worden gedood, schijnt er bij Ruben iets door te dringen van verantwoordelijkheidsbesef. Maar hij neemt dat niet ten volle, want dan zou hij de sympathie van zijn broers verspe-
len. Hij is te laf om echt op te treden. Het alternatief van de droge put wordt voor zijn broer de weg naar de slavernij. Hij treedt een beetje op ten gunste van zijn broer, maar hij durft niet openlijk tegen het geweld van de meerderheid in te gaan. Het is een zwakke poging om God, de naaste en onszelf ieder het zijne te geven, maar zo dat we bij elke spanning in de voorrang, onszelf voorrang verlenen. Ruben kan weekhartig zijn. Goedbedoeld, maar onhandig en wreed poogt hij veel later de impasse te doorbreken waarin de familie verkeert. De geheimzini-
ghe onderkoning verlangt van zijn grijze vader ook het laatste kind van diens geliefde Rachel. Hij is iemand die er een rauwe manier van troosten en helpen op na houdt en daardoor de zaak nog erger maakt. Het is een onbezonnen opwelling die wegebt, want als later het leven van Benjamin gevaar loopt, zwijgt Ruben; het is veelzeggend.

Een uitstervend geslacht

Dt 33:6, ‘Ruben, hij moge leven, en niet sterven, hoe gering zijn aantal ook is’.

De zin van het leven ligt in het liefhebben. Liefhebben is dienen, de bereidheid een offer te brengen. Leven is liefhebben en waar geen liefhebben is is geen leven, daar is dood. God is leven omdat Hij liefde is. Dat leven heeft Hij vertoond aan het kruis, de liefde, het offer tot de dood. Omdat de liefde sterker is dan de dood, is het leven sterker dan de dood. Zo heeft God het zinvolle leven van Christus gerechtvaardigd.

In de zegeningen van Jakob gaat het ten diepste om de worsteling van het leven. Ruben leeft op zijn manier, dat wil zeggen niet vanuit het kruis, zonder liefde, zonder God in Christus. Ruben is de stam die de geschiedenis door bezig is geestelijk dood te gaan, juist door het leven te willen behouden. Mozes uit als het ware een doodskreet over Ruben, het is de smeekbede van hem die zich verantwoordelijk voelt voor Ruben. Mozes beroept zich nog op kwaliteit, misschien in de hoop dat Gods genade verhoedt dat de stam volledig verloren gaat. Waar geen diepte meer is zal ook de omvang verschrom-
pelen. Mozes smeekt om uitstel van oordeel, om geduld, een kans op bekering. Een alternatieve lezing is die van de roep om een kwalitatief hoogwaardig overblijfsel.

Verburgerlijking

Ongeveer twee eeuwen later zucht Israël opnieuw onder een juk. Debora vuurt Barak aan de stammen van Israël te mobiliseren tot de strijd. God geeft verlossing en Debora zingt het overwinningslied. Maar ze toort ook heftig over hen die uit zelfbehoud en gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef zijn thuisgebleven. Ook Ruben stelt teleur: Ri 5;15b, 16 Maar de stam Ruben bleef steeds maar overleggen. 16 Wat hield je bij je schaapskooi en het fluitspel van je herders? Ruben bleef maar overleggen. Leefde Ruben in onze tijd, dan had hij verschillende commissies benoemd om de zaak van alle kanten te bezien, men zou met een uitgebreid rapport komen. Ruben heeft grote voornemens, maar bleef steken in overleggingen. Zelfbehoud is het grote punt waar het bij hen om draaide. Wie zijn leven zal willen behouden zal het verliezen.